

UNUTARNJE ČITANJE ISLAMA

Uz djela Martina Lingsa "ŠTA JE SUFIZAM" i Titusa Burckhardta "UPUTA PREMA UNUTARNJEM UČENJU ISLAMA", u prijevodu Rasmira Mahmutćehajića; naklada zagrebačkog Sebila

Prevoditelj, urednici i nakladnik učinili su sve što su mogli da ova dva vrijedna rukopisa o sufijama i sufizmu dođu u našu blizinu. Koliko ćemo mi uspjeti prepoznati njihove poruke?

Neka mi bude oprošteno što ću govoriti "uz knjige", slikama i riječima koje su produčene mudrošću sufija. Možda će se tako, na horizontu mraka vremena u kojemu živimo, vjekovna poruka "islamskog misticizma" bolje očitati.

Duge su pruge ožbiljaka ostale na dušama Bošnjaka od snajperske bratske pomoći i od licemjerja kulturne i civilizirane Europe. Tko su oni drugi? Kako tako mogu oni drugi? Jesmo li i mi kao oni? Što je u nama isto, a što različito?

Trošna drvena nakrivljena ograda između komšija postala je provalijom.

I s jedne i s druge strane ima graditelja koji ogradama "pokušavaju stići do neba". A Bog je jedan i On je i u jedinama i u drugima. Voljen ili zaboravljen.

"Onaj koji zna Boga, voli ga", kaže sufija Hasan al Basri, dok "onaj koji poznaje ovaj svijet uesteće se od Njega". ("ŠTA JE SUFIZAM", str. 88)

Tisućama godina čovjek je pokušavao doći do istine, shvatiti što je u osnovi svega, što je prapočelo, koja su temeljna načela... što je iza svega: Što je zbilja ove stvarnosti u koju smo urojeni?

Jesu li zbiljski nesvjesni procesi koji nas tjeraju naprijed: je li to napredna jurisna ekonomija Zapada, Jesu li zbiljski oni politički procesi vučenja konaca kojima se presuđuje i čovjeku i narodima. Ili je zbiljska samo misao koja uvijek iznova misli kako je ipak uspjela obuhvatiti svijet. Je li zbiljnost u običaju koji se s koljena prenosi na koljeno, ili je zbilja u padanju na koljena pred Onim koji je istinski početak i kraj svega...

Sufija Hallaj: "Vidjeh moga Gospodara okom svoga srca. Rekao sam "Ko si ti?" On odgovori: "Ti". ("ŠTA JE SUFIZAM", str. 43)

Rečenice sufija ponekad su tako jezgrovite i zvukom moderne da nam se može činiti kako ih čitamo sa zidova vjelegradskih zdanja. Jezikom grafita, Ali al Jamai zapisuje: "Opusti misao i uči plivati". No dubina te rečenice shvatit će samo oni koju se nebrojeno puta pokušali, koji su mislili svijet, naučeni da se svijet u konačnici ipak može obuhvatiti mislima.

(Treba misliti u ritmu disanja, pokreta, plivanja, misao treba misliti kao jednu od ruža u vrtu moći kojim nas je obdario Svevišnji.)

Pritom ne treba zaboraviti da je misao možda i najopasnija u lutanjima i zabluđi, jer oni koji su u snagu mišljenja uvjereni, mislu mogu opravdati sve. Ne prestaje li upravo na tom mjestu vrijednost mišljenja?

"Sufijski put može biti shvaćen kao staza prema znanju o sebi samome, u skladu s Vjervjesničkom izrekom "Onaj koji zna sebe, zna put Gospodara". (UPUTA PREMA UNUTARNJEM UČENJU ISLAMA... str. 44)

Upojedinjenost naših bića, naša je sreća i naš grijeh, naša nomadska sudbina i prostor povratka.

Piše:
Mr. Sead Alić

Činjenica koja kaže da je sve ostalo izvan nas, čak što više da se samo u djelatnom odnosu prema tom što je izvan nas možemo razviti, sebe i svijet razumjeti, doživjeti u boli patnji, ljubavi, vjeri - to je naša tamnica, sudbina i put.

Možda su toga najsvjesniji oni koji su vjerovali u dužnost razvijanja tog pojedinačnog Ja, u osuđenost na individualizam... Upravo snaga samoće razvijenosti i realiziranosti jastva upućuje i vraća na mudrost sufija:

"Duhovni put je nuđenje... pojedinačnog jastva za najuzvišenije jastvo" ("ŠTA JE SUFIZAM", str. 58)

Upravo ta upojedinjenost jastva, osude-

nost na samopotvrđivanje kroz ono izvan mene, ono drugo i suprotno, uvijek iznova aktualizira pitanje strasti, tog pokretača povijesti i njegovog mrtvozornika.

Koliko golemih i prigušenih strasti kroz usta velikih političkih uglednika danas pokreću ljude i nacije u pogretnim smjerovima. Kako su često strasti političkih glava danas operacionaliziraju u zakone, javna mišljenja, metodu linča i sl. A zapravo, riječ je samo o drugim oblicima kamene teladi kojoj se klanjamo:

"Kur'an vrlo često upućuje na one koji prave Bogove od svojih strasti, ali to je precezanje mogće samo zato jer je duša doista božanska". ("ŠTA JE SUFIZAM", str. 59)

Strast odzvanja, rezonira, svira u ljudskoj duši, ali glazba može prevariti.

"Velike" riječi "velikih" ljudi često su okamine žalosnih pokušaja igranja uloge Onoga pred kojega će prije ili kasnije i sami - stati.

Što znači razumjeti? Znači li to u slici vidjeti i prepoznati? Vratiti se istom s novim razumijevanjem? Pronaći mir i utjehu u lezmičkom i apsolutnom iskustvu ljudske duše i simboličnu poruku iskustva Vjervjesnika...

Svi smo izgubljeni, kao da odzvanja iz vremena protjerivanja Muhammeda a.s. iz Mečke.

Svi smo stranci u ovom životu koji nam je dan i što prije umremo u svojim pojedinačnim težnjama, to ćemo se prije osloboditi za povratak Njemu, jer naš je dom u okretanju k Njemu. Otuda smo i u molbi sabrani.

Povijest je prepuna krivih i tendencioznih tumačenja, prenošenja poruka ili interpretacija. Tako se Kur'anom najavljeni rat idolopoklonicima tumači kao rat svima. A upravo je nama, ljudima u prirodi da zbog svoje ljenosti i bijega od vlastite odluke, gradimo idole i u njih projiciramo naše želje i odluke.

Duši je najteže raditi na sebi samoj. Otuda je i Vjervjesnik, nakon povratka iz binke rekao da tek sada predstoji veći rat, a kada su upitali koji rat, odgovorio je: "Rat protiv sebe." ("ŠTA JE SUFIZAM", str. 28)

(Raditi na sebi. Umirati za partikularne strasti. Mislati u opuštenosti. Moliti. Shvatiti duh u umjetnosti. Dušom shvatiti veličima i snagu i beskraj i početak... To je put na koji nas upućuju Sufije...)

Ima li što jednostavnije i očiglednije od tvrdnje da ono najopćenitije znanje - mudrost sama, ne može imati granice?

Duša rezonira i općenitost nas pogada bez obzira od kuda dolazila. I mi sami njoj idemo ususret, čak i kada trećimo po stranosticima.

"... čovjek zna svijet, a to znači da su sve mogućnosti svijeta u zbiljskom i načelnom smislu prisutne u čovjeku. Čovjek i kozmos su, kako je rečeno prije, poput dva ogledala koja se ogledaju; otud sufijska izreka da je univerzum veliki čovjek, a čovjek mali univerzum". ("UPUTA PREMA UNUTARNJEM UČENJU ISLAMA", str. 80)

Mnoge su od tema kojima se bave sufije, bile "elaborirane" u budističkoj misli, indijskim vedama, starogrčkoj filozofiji ili u naporima kršćanskih misliljca.

Pa i same sufije, ti patareni islamske misli, kaže se da su postojali i prije islama. No upravo im je islamsko okruženje dalo podstrek za uzdizanje do onih stupnjeva razumijevanja Boga, koje nazivamo misticizma.

Onako kako je Allah skršenim Muslimanima dao da budu srednjim narodom, dakle da na neki način posreduju u izmirenju različitih puteva prema istom, tako je Sufijama dano da budu duhovno izmirenje najboljega iz tradicije do Kur'ana i same najdublje biti islama. Pritom treba pripomenuti kako nije

riječ o izvanjskom pronalaženju "uloge" ili smisla, nego je riječ o svojevrsnom nalaznju na putu, usputnom razgovaranju i najdubljim podarnostima.

Jer tamo gdje se najdublje osjeća, doživljava i (samo)razumijeva Bog tamo se brišu ograde. Kao žbuka sa fasada otpadaju ceremonije i rituali.

"NAŠ SLIKOVITI PRIKAZ KAO CJELINA RASKRIVA JASNO ISTINU DA JE SVAKI MISTIČNI PUT, KAKO SE Približava SVOJE CILJU, BLIŽI DRUGIM MISTICIZMIMA, NEGO ŠTO JE BIO NA POČETKU..." ("ŠTA JE SUFIZAM", str. 22)

Bijeg iz vlastitog tijela ne završava u tijelu bogomolje - goli i sami u dubini svoje duše mi sami jesmo ili nismo hram Božji i džamija i molitva i ritual i ceremonija.

I nije čudno da Bošnjacima danas biva suđeno otkrivati dubina sufijske mudrosti. Ima u tome duboke simbolike i sudbine.

Izvanjska sličnost patarena koji strme Jednome Bogu te prelaze na Islam i sufija koji su postojali i prije islama, ali uz koje se danas kao bit njihova učenja veže atribut "islamskog misticizma", dio je kaleidoskopa zvanog simbolika očitavanja i razumijevanja Bosne.

U patarenskom odustajanju od ikonografije koju je propisivala institucija zemaljske crkve, bilo je sadržano nešto od simbolične težnje rušenja idolopoklonstva. Jednako tako su sufije prije Kur'ana tražile put koji im je Objavom otvoren.

Bošnjaci su danas na sličan način razapeti između Istoka i Zapada, osuđeni da se izgube u vrtložima isrijebljenja ili da sudjeluju u duhovnoj preobrazbi svijeta.

Danas su Bošnjaci sufije ekumenskog napora svih razložnih i dobrih ljudi.

Bošnjaci su, možda od Meše Selimovića naovamo samozvjesno u poziciji "srednjeg puta" i izmirenja. Pokorno biti na srednjem putu izmirenja, znači pokušati izmiriti ono naizgled suprotno i potpuno strano.

Gdje raste opasnost raste i spasnosno, pisao je Hölderlin i to osjeća jedan, Allahu pokorni narod, kojemu je sudbina rušiti predrasode i otvoriti granice duše. Što smo toga svjesniji na tom će beskrajnom putu koji nas nadvisuje, biti barem malo lakše.

Pred nama su dvije knjige koje istražuju sufizam, kao islamski misticizam, to "srce vjere islama, njezino nadahnuće i snagu".

Obje knjige dolaze kao melem na ranu nastalu u vremenu napora idolopoklonika da unište srednji put islama na Balkanu.

Knjige su to koje će se očitavati na više razima i s različitim uspjehom. No jedno je sigurno: snagu i dubinu tolerancije, ljepotu sufijske mudrosti, razložnost srednjeg puta skrštenih Muslimana, spregu zapadne misaone tradicije i islamskog misticizma, ali i autentičnost misticizma protiečkog iz beskraje vjere u Kur'an - te knjige pronose svojim stranicama i promijet će uspješno dušama koje će i uz pomoć ovih knjiga na sebi raditi.

Budući da je sufizam most između Istoka i Zapada, mnoge će rečenice ovih knjiga odzvoniti prisno i sudbinski u narodu civilizacijski vezanom za Japan, s Duhom okretnim Istoku.

Zahvalimo na prijevodu i mudrim uvođenjima Rasmiru Mahmutćehajiću, kao i izdavačkoj kući SEBIL, na ovim krasnim knjigama.